

ВДОСКОНАЛЕННЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Резнік Ю.І., студент,
Харківський національний технічний університет
сізьського господарства імені Петра Василенка**

Побудова в Україні соціально-орієнтованої ринкової економіки неможлива без забезпечення стабільного розвитку сільськогосподарського виробництва. У зв'язку із його залежністю від природних умов і функціонуванням в середовищі досконалої конкуренції, ця галузь має вищий рівень ризику порівняно з іншими галузями економіки. В Україні перед галуззю сільського господарства поставлено стратегічні завдання щодо збільшення обсягів виробництва продукції, підвищення її конкурентоспроможності, завоювання і утримання своєї ніші на світовому ринку. Виконання поставлених завдань потребує стабільного розвитку аграрного сектору економіки в цілому та окремих його суб'єктів зокрема. Важливою умовою такої стабільності є науково обґрунтоване розв'язання питань виявлення, оцінки і управління ризиками.

Незважаючи на бурхливий розвиток теорії ризику, особливо стосовно управління фінансовими інвестиціями, теоретичні та прикладні аспекти ризиків в галузі сільського господарства ще недостатньо розроблені. З огляду на це, виникає потреба в дослідженні впливу особливостей сільського господарства на прояв ризиків в ньому. Крім того, системні зміни в економіці України, і, зокрема, в сільському господарстві, потребують подальшого розвитку та удосконалення методів якісної та кількісної оцінки ризиків, теоретичних і прикладних засад управління ризиками аграрних підприємств. Так, існує необхідність в розробці методики оцінки рівня ризику при прогнозуванні обсягів виробництва продукції, обґрунтуванні основних важелів державного управління ризиками, дослідженні теоретичних і методичних засад диверсифікації виробництва і забезпеченні її впливу на стабільність економіки аграрних підприємств, розробці сучасних підходів до розвитку страхування в сільському господарстві.

Умови функціонування підприємств в сучасній економіці стають дедалі складнішими, кількість чинників (факторів), які впливають на їх роботу, все збільшується. Цьому сприяє зростаюча

міжнародна інтеграція, відкритість економіки, розвиток НТП, зростаючі вимоги до якості продукції зі сторони споживачів. Зміна цих факторів може бути як сприятливою, так і несприятливою для підприємства, тобто пов'язана з певним ризиком. В економічній теорії термін ризик не має єдиного визначення, як деякі вже ustaleni категорії. Різні автори пропонують різні визначення терміну “ризик”, які дуже часто мають багато спільного. Тому ризик, на наш погляд, це зниження або втрата доходу (активів) суб'єктом економічної діяльності у випадку реалізації несприятливих для бізнесу подій, що мають імовірнісний характер.

Варіантів класифікації ризику в економічній літературі застосовують дуже багато, але вони практично не пов'язані між собою, що не дозволяє їх систематизувати за ієрархією, але в залежності від ситуації мають певне практичне значення. Для всебічної оцінки конкретного ризику доцільно застосувати до нього різні класифікації. Це дасть змогу оцінити одне й теж явище з різних сторін. При цьому потрібно враховувати, що вирішення цієї проблеми буде залежати від конкретного суб'єкта, який приймає рішення, його місця в управлінській ієрархії і від розмірів підприємства. Чітка і детальна класифікація ризиків дасть змогу підприємству більш обґрунтовано будувати систему управління ризиками на стадії прийняття тріадного рішення: чи контролювати ризик, чи брати ризик на себе, чи передавати іншим. Сільське господарство, як і будь-яка інша галузь економіки, має свої особливості, які зумовлюють певну специфіку в прояві ризиків в ньому.

Технологічний процес в аграрному секторі жорстко обмежений в часових рамках. За відсутності на певний момент ресурсів, промислове підприємство може вийти на заплановані обсяги виробництва, отримавши ці ресурси пізніше та організувавши двозмінну роботу. Якщо аграрне підприємство не проведе вчасно посівну компанію, то пізніше цього зробити неможливо і виробництва даного виду продукції в поточному році не буде. В технологічному процесі сільського господарства використовуються живі організми як засоби виробництва, тому він залежить від їх біологічних особливостей. В цій галузі в багатьох випадках неможливо різко збільшити обсяги виробництва через біологічні особливості рослин і тварин. Крім того, в сільському господарстві виникають додаткові витрати в зв'язку з потребою захисту урожаю та тварин від шкідників і хвороб.

Фінансовий ризик в сільському господарстві має досить високий

рівень в зв'язку з тим, що сучасні аграрні підприємства достатньо капіталосемкі. Значна частина дорогих основних засобів використовується на протязі року короткої термін, вузькоспеціалізована, має великий строк окупності, при цьому виникає необхідність в залученні фінансових ресурсів. Потребу в кредитах зумовлює і сезонний характер виробництва. При цьому прояв кон'юнктурного ризику набуває особливого значення, насамперед у високоврожайні роки, коли різко збільшується пропозиція сільськогосподарської продукції. Високий врожай за певних обставин призводить до зменшення прибутків або навіть до збитків сільськогосподарських товаровиробників. Отже, сільськогосподарське виробництво є високоризиковою галуззю економіки і з точки зору інвестування. Водночас ця галузь порівняно з іншими галузями має високий рівень ризику за низької норми прибутку, що значно ускладнює здійснення процесу відтворення на простій і розширеній основі.

Вагомість виробничого ризику в сукупності всіх інших викликана залежністю сільськогосподарського виробництва від погодних умов, нестабільністю обсягів виробництва у зв'язку з цим. При менеджменті виробничого ризику заслуговують на увагу такі питання, як зональна спеціалізація господарств і аналіз доцільності витрат. У зв'язку із залежністю виробництва від природних умов сільське господарство має вищий рівень виробничого ризику порівняно з іншими галузями економіки. Це зумовлено, зокрема, особливістю поведінки змінних витрат при зниженні урожайності під впливом несприятливих погодних умов. Зменшення величини зазначених витрат здійснюється повільнішими темпами, ніж зниження урожайності

Управління ризиком є невід'ємною складовою управління підприємством в цілому. У випадку, коли рівень ризику є дуже високим, підприємству варто відмовитися від такої операції, оскільки це несе високу загрозу існуванню підприємства. Досягти зниження рівня ризику можна за рахунок зменшення ймовірності настання несприятливої ситуації або зменшення розміру можливих збитків. Для цього здійснюють попереджувальні заходи організаційного та технічного характеру. До них відносять встановлення систем контролю, пожежної сигналізації, додаткове навчання персоналу для дій в екстремальних ситуаціях. В кожній галузі є свої специфічні заходи для зниження рівня ризику, притаманні лише їй.

Страхування ризиків як захід зниження ризику не зменшує

розміру можливих збитків чи ймовірності їх настання. Розмір ризику лишається не змінним, але відшкодування збитків, які мають місце при настанні несприятливої ситуації, перекладається на “покупця” ризику – страхову компанію. При цьому розмір ризику, який лягає на підприємство зменшується на передану страховій компанії частину ризику. Тому страхування можна віднести до заходів, що знижують рівень ризику підприємства (але не певної операції). Сучасний стан страхування в сільському господарстві можна визнати незадовільним. Обсяги страхування не значні, а укладені страхові угоди часто носять формальний характер і не надають реального страхового захисту.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Красноруцький О.О.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ОБ’ЄДНАНЬ КЛАСТЕРНОГО ТИПУ

Сагачко Ю.М., ст. викладач,

**Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка**

На сучасному етапі аграрної реформи в Україні особливе місце відводиться саме розв’язанню проблеми – організації розвитку конкурентоспроможного великотоварного агропромислового виробництва на інноваційній основі, що передбачає використання механізмів корпоратизації (в основу яких покладено відносини власності) та кластеризації (в основу яких покладено відносини спільної діяльності). Однак серед учених погляди на перспективу розвитку сільського господарства мають протилежні погляди.

Визначальним у високій конкурентоспроможності кластерних формувань є: з одного боку – використання конкурентних переваг територій, на яких концентрується те або інше виробництво (наявність та якість ресурсів, кваліфікація і вартість робочої сили, територіальне розміщення, природо-кліматичні умови); з іншого боку – посилення конкурентних переваг через налагодження прямих зв’язків між учасниками кластера (як формальних, так і неформальних), що формуються для спільної діяльності.

У цілому організація кластера передбачає проходження таких етапів, як визначення психологічної готовності виробників і потенційних учасників кластера до об’єднання і обґрунтування одержання синергетичного ефекту в кластері за рахунок наявності